

A TASZ VÉLEMÉNYE

AZ EGYES SZOCIÁLIS TÁRGYÚ ÉS EGYÉB KAPCSOLÓDÓ TÖRVÉNYEK MÓDOSÍTÁSÁRÓL SZÓLÓ KORMÁNY-ELŐTERJESZTÉS (továbbiakban: tervezet)

CÍMŰ DOKUMENTUMRÓL

Az előterjesztés a szociális és a gyermekvédelmi ellátás terén is több módosítást tárgyal, az alábbiakban azonban csak a fogyatékos személyek lakhatására és foglalkoztatására vonatkozó szakaszokat véleményezzük. A támogatott lakhatás jogalapjainak megteremtését és az intézményen belüli szociális foglalkoztatás átalakítását érintő szakaszokkal foglalkozunk.

A tervezetről általában

Álláspontunk szerint a tervezet megismert formájában komoly visszalépést jelent a fogyatékos személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményei férőhelyek kiváltásának stratégiájáról és végrehajtásával kapcsolatos kormányzati feladatokról szóló 1257/2011. (VII. 21.) (továbbiakban: stratégia) kormányhatározat rendelkezéseire képest. Mindezt úgy, hogy a stratégia maga sincs összhangban véleményünk szerint a Fogyatékosokkal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény ratifikálásával vállalt nemzetközi kötelezettségekkel. Az intézményen belüli foglalkoztatás átalakítása pedig nem szolgálja a fogyatékos személyek integrált, akár nyílt piaci munkáltatását, és kiszolgáltatottá teszi őket. Így javasoljuk a tervezet vonatkozó részeinek átdolgozását annak érdekében, hogy a jogszabályi rendelkezések és az ezek alapján megvalósuló joggyakorlat megfeleljen Magyarország nemzetközi vállalásainak, tiszteletben tartva a fogyatékos személyeket másokkal egyenlően megillető jogokat.

A támogatott lakhatás jogalapjának megteremtése

Az tervezet értelmében a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény 75. §-a fog rendelkezni a támogatott lakhatás nevesítéséről és keretszabályairól, a részletszabályokat végrehajtási rendelet tartalmazza majd.

Véleményünk szerint a javaslat elvét, illetve helytelenül alkalmazza a támogatott lakhatás fogalmát. A támogatott lakhatás vagy közösségi lakhatás a nemzetközi és hazai szakirodalomban a hagyományosan elterjedt nagy létszámú bentlakásos ellátásokhoz képest alternatív megközelítést jelent. Támogatott lakhatásról akkor beszélhetünk, ha az alábbi feltételek mindegyike teljesül:

"1. Olyan lakhatás, amely területileg a többségi társadalom lakóhelyén helyezkedik el, az egyén igényeinek megfelelő, és akadálymentes. 2. Olyan ingatlantípusok használata, amelyet a társadalom többsége is jellemzően igénybe vesz, az egyén igényeinek megfelelő, és akadálymentes. 3. Az ingatlan jellege általánosan megfelel a tágabb társadalom által használt ingatlantípusoknak. 4. Megengedi, hogy mindenki a lehető legnagyobb mértékben maga dönthessen arról, hogy hol, kikkel, és hogyan szeretne élni. 5. Bármilyen segítséget megad ahhoz, hogy az egyén a közösség életében részt vegyen."¹

¹ Mansell, Jim – Beadle-Brown, Julie (2011): [Intézménytelenítés és közösségi lakhatás. Az Értelmi Fogyatékoság Kutatás Nemzetközi Társaság Összehasonlító Szakpolitika és Gyakorlat tematikus csoportjának szakmai állásfoglalása.](#)

Ezzel szemben a javaslatban a támogatott lakhatás a jelenlegi intézménycentrikus ellátási formák szabályozási kereteit alkalmazza a támogatott lakhatásnak nevezett szolgáltatás-típusra is. A javaslat nem tartalmaz megszorítást a lakhatási szolgáltatás elhelyezkedésére és az ingatlanok típusára vonatkozóan. A tervezet indoklásában az szerepel, hogy ez az ellátási forma lehetővé teszi majd, hogy „az ellátottak a helyi lakossággal azonos életkörülmények és életfeltétel között éljenek és részt vegyenek a helyi társadalom életében”. Azonban pont ennek ellenkezője következik a jogszabály tervezett szövegéből, illetve az előrevetíthető gyakorlatból.

A tervezet definiálja a támogatott lakhatás fogalmát. A tervezett szövegből nem teljesen egyértelmű az, hogy a leendő 75. § (1) bekezdése a) – d) felsorolásban foglalt szolgáltatások egymástól függetlenül is igényelhetőek-e. A (4) bekezdés értelmezése szerint ezen szolgáltatások külön-külön is igényelhetőek, de kívánatos volna, ha a tervezet szövegéből ez egyértelműen kiderülne. Azonban még ebben az esetben is súlyosan aggályos az, hogy kizárólag kétféle lakhatási szolgáltatást kíván megnevezni a jogalkotó, a támogatott lakhatás meghatározása két lakhatási formára terjed ki: a legfeljebb 12 fős lakóotthonot és a legfeljebb 50 fős lakócentrumot tartalmazza. **Sajnálatos, hogy a tervezet ezzel elhagy egy, a stratégia által nevesített lakhatási formát, a lakást, amelynek keretében akár egy fő számára is integrált lakhatási szolgáltatást lehet nyújtani.**² A lakás a támogatott lakhatás természetes megvalósítási formája, kerete lehetne, ezért ennek a lakhatási típusnak a szerepeltetése elengedhetetlen ahhoz, hogy ténylegesen támogatott lakhatásról beszélhessünk.

A legfeljebb 12 főt befogadó lakóotthonok csak akkor adhatnak esélyt a közösségi életvitelre, ha azokat a helyi közösségek által lakott területen, integrált módon hoznak létre. A jelen tervezetben ilyen megszorítás nem szerepel, ezért fennáll annak a veszélye, hogy a meglévő, és gyakorta elszigetelt területeken lévő intézmények továbbra is kerítéseiken belül alapítanak lakóotthonokat.

Véleményünk szerint elfogadhatatlan az, hogy a tervezet a támogatott lakhatás lehetséges kereteként nevesíti a legfeljebb 50 fős lakócentrumokat. Egyértelmű, konszenzussal övezett tudományos tény ugyanis, hogy már akár 30 fő együttlakása esetén intézményes életvezetésről beszélhetünk.³ A lakócentrumok támogatott lakhatás néven való nevesítése **összemossa a támogatott lakhatás fogalmát a hagyományos intézményi megoldások fogalmával**, és ezzel hosszú távon lehetetleníti el a totális intézmények megszüntetését és a közösségi életvezetést támogató lakhatási szolgáltatások bevezetését. A tervezet, az indoklásban szereplő megállapítás ellenére, visszalépést jelent a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi törvény 57. § (3) bekezdéséhez képest, amely rögzíti, hogy "2011. január 1-jét követően fogyatékos személyek ápolást-gondozást nyújtó intézményi ellátása céljából új férőhelyet csak lakóotthoni formában lehet létrehozni."

Esély, 2011, 2, 110-123. (idézet helye: 113. o.) A hazai szakmai és érdekvédelmi szervezetek által kialakított konszenzusos meghatározáshoz lásd: Autisták Országos Szövetsége és mtsi (2011): [Intézménytelenítés és közösségi lakhatás - civil javaslatok. Alapfogalmak, célkitűzések és megvalósítási javaslatok](#). Budapest, Kézirat.

² A *Bentlakásos intézetek kiváltása, új kapacitások létesítése (TIOP 3.4.1)* pályázati tender keretében lakások létesítésére is lehet pályázni. Ha azonban a jogalkotó nem teremti meg a lakás törvényi háttérét, féltő, hogy a pályázók nem kísérlik meg ilyen jellegű szolgáltatások kialakítását, hiszen feltételezhető, hogy ebben az esetben ennek stabil finanszírozási háttere nem lesz.

³ Pfeiffer, Jan et al. (2008): [Report of the Ad hoc Expert Group on the Transition from the Institutional to Community-based Care](#). Brussels, European Communities. (8-10 o.)

A tervezet elfogadása hosszú távon veszélyeztetné a fogyatékossgal élő emberek közösségi életvezetését támogató szolgáltatási rendszer kialakulásának megvalósítását. A vázolt szolgáltatási szerkezet sokkal inkább a szegregációra épülő, intézménycentrikus ellátási formák továbbélésére jelent biztosítékot. A tervezet ezzel ellent mond a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségéről szóló 1998. évi XXVI. törvény 17. §-ának, és a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ egyezmény 19. cikkének. Ezért javasoljuk a vonatkozó rész teljes átdolgozását.

2. Az intézmények belüli szociális foglalkoztatás átalakítása

A tervezet jelentős változtatást hajtana végre az intézményen belüli szociális foglalkoztatás rendszerén. A TASZ véleménye szerint a fogyatékos személyekre irányuló foglalkoztatáspolitikai megújítása indokolt, ugyanis ma szinte csak a szegregált foglalkoztatást támogatja az állam. Ezzel szemben arra lenne szükség, hogy a nyílt munkaerő-piaci beilleszkedést ösztönző alternatív munkaerőpiaci szolgáltatásokat tegyük hozzáférhetővé.⁴ **A nyílt munkaperő-piaci foglalkoztatás előtérbe helyezése hosszú távon költséghatékonyabb és eredményesebb szociálpolitikát jelentene. Sajnálatos, hogy a tervezetből ilyen irányú elmozdulás nem olvasható ki.**

A tervezet értelmében megszűnik a munka-rehabilitáció és a fejlesztő felkészítő foglalkoztatás, helyükbe a terápiás foglalkoztatás lép. Amellett, hogy a tervezet jelenlegi formájában történő elfogadása azt jelenti, hogy **az intézményben élők jelentős része előtt nem lesz nyitott a nyílt munkaerő-piacon vagy az akkreditált foglalkoztatásban való alkalmazás, a rendelkezések erősítik az intézményben lakók kiszolgáltatottságát is. Ezért javasoljuk ezen rendelkezések teljes újragondolását, és olyan szabályozás kialakítását, amely elősegíti, hogy az ellátottak és az érintett személyek minél nagyobb része vállalhasson a többi állampolgárhoz hasonlóan munkát a nyílt munkaerőpiacon vagy akkreditált foglalkoztatónál.**

A jelenlegi szabályok szerint is az intézmény vezetője dönt az ellátott munkában való részvételéről, azonban ezt a rehabilitációs alkalmassági vizsgálat eredménye alapján teheti meg. Emellett a jelenlegi szabályozás jogorvoslati lehetőséget is biztosít az ellátottnak és törvényes képviselőjének, amennyiben nem elégedett az ellátott az intézmény vezető döntésével. Ezt a lehetőséget a tervezet meg kívánja szüntetni. E két elem együttesen teljes mértékben kiszolgáltatottá teszi az ellátottat az intézményvezető döntésének. Ezt a helyzetet rontja tovább, hogy az intézményvezető a tervezet szerint a terápiás munkára vonatkozó megállapítást azonnali hatállyal visszavonhatja, amennyiben „annak fenntartása tovább nem indokolt”. Az esetleges önkényes, nem az ellátott érdekét szolgáló döntések ellen az sem jelent kellő védelmet, hogy ebben az esetben a vezetőnek indoklási kötelezettsége van. Az indoklás nélküli 60 napos felmondás pedig, teljes mértékben kiszolgáltatottá teszi az ellátottat és kiszámíthatatlanná a foglalkoztatását.

Írta: Verdes Tamás és Kapronczay Stefánia

Budapest, 2012. május 29.

---

⁴ Verdes Tamás – Scharle Ágota – Várad Balázs (2012): [*Intézet helyett. A fogyatékos személyeket támogató szociálpolitika megújításának lehetséges irányai.*](#) Budapest, Budapest Intézet – Társaság a Szabadságjogokért. (23-25. o.)